

Рецензії

РУБАЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Сьомочкіна Олена. Рубаї в українській поезії: від канонізованої строфи до поліжанру. Монографія. — К.: КиМУ, 2005. — 252 с.

Перша спроба спеціального дослідження появи й еволюції рубаїв в українській поезії належить перу Олени Сьомочкіної. Проаналізувавши понад 6 тисяч рубаїв майже 40 авторів, вона аргументовано довела, що головним мотивом звернення українських поетів до рубаїв, залучення їх до українського версифікаційного ареалу було прагнення збагатити нашу поезію ще одним “лаконічним містким, філософсько-лапідарним жанром медитативної лірики, який попри свою канонічність, добре надається до різноманітних модифікацій, стаючи додатковим джерелом жанротворення”.

О.Сьомочкіна взялася, зокрема, за розв’язання таких завдань: обґрунтувати думку, що рубаї утвердилися в українській поезії спочатку як строфожанр, а згодом — як жанр і поліжанр медитативної лірики; висвітлити рецепцію в українській літературі поезії народів Сходу загалом і рубаїв О.Хайяма зокрема; окреслити чинники, що забезпечили ефективність запровадження цього запозиченого жанру в українську поезію; простежити мотиви (це чи не найголовніше у праці) звернення українських поетів, зокрема Д.Павличка, до строфожанру рубаїв і уведення його в український версифікаційний репертуар; розкрити особливості поетики рубаїв Д.Павличка та інших поетів.

О.Сьомочкіна згрупувала рубаї у блоки залежно від того, який принцип превалює в тих чи тих поезіях — філософічність, дидактичність або сатира.

Перший розділ занурює читача в історію виникнення рубаїв у творчості класиків перської літератури, зокрема Рудакі, О.Хайяма. У другому розділі йдеться про перші переклади рубаїв українською мовою А.Кримським, П.Тичиною, В.Мисиком, І.Качуровським, а також про перекладацьку діяльність І.Калинця, Д.Павличка, Г.Латника. Останньому, до речі, належить найповніший переклад рубаяту Омара Хайяма українською мовою (1270 рубаїв). Авторка детально аналізує версифікаційні особливості цих перекладів, справедливо зазначаючи, що більшість уже оригінальних українських рубаїв написано ямбом, як і самі переклади з перської.

Чи не найбільший розділ у книжці присвячено творчості Д.Павличка, його впливу на творчість інших українських поетів. Вирізняються такі мотиви в рубаях Д.Павличка, як нищення довілля; зростання темпу життя; тотальної експансії техніки; втрати духовності й викривлення моральних імперативів; надмірної технізації суспільства.

Все в Інтернеті: гроші, адреси,
Зневіра й віра в те, “же еси”;
І всі ми піймані в ту павутину,
Що наплели самі за всі часи!

— буквально волає Д.Павличко. “Поет вдало використовує образ павутини (легка, майже невидима, міцна, надзвичайно липка — потрапити в неї — значить зав’язнути, втратити здатність рухатися й діяти і, зрештою, загинути; порівняймо й з глобальною мережею комп’ютерного й мобіль-

ного зв'язку — ми всі прив'язані до них, як жертви павука до павутини) для відображення реалій сьогодення...”, — стверджує О.Сьомочкіна, доповнюючи Д.Павличка. Рубаї Д.Павличка порівнюються з віршами інших поетів (конкретно за певними мотивами) — О.Довгого, Д.Шупти, Ю.Хабатюка, І.Нижника, М.Павленка, П.Шкраб'юка.

“Д.Павличко, — справедливо констатує О.Сьомочкіна, подавши, сказати б, повну розгортку рубаяни Д.Павличка, — став своєрідним каталізатором у реакції випалення власне українських рубаїв”. Тож третій розділ не випадково названо “Рубаї у творчості українських поетів 2-ї пол. ХХ — поч. ХХІ ст.”. У ньому підкреслено найзагальніші чинники активного зацікавлення рубаями українських поетів: висока мобільність (можна висловитися цим жанром на будь-яку тему), чітка логічність будови, що відповідає структурі логічного мислення людини; багатоплановість, глибина й місткість змісту за максимальної сконденсованості вислову; а головне — лаконічність при окресленні тих чи тих явищ і подій, психологічних станів. Тут аналізу-

ються рубаї Ю.Хабатюка, Н.Мовчан-Карпусь, Г.Тарасюк, М.Павленко, Л.Залати, Д.Шупти, І.Нижника, В.Мирного, О.Орача, М.Клименка, о.В.Мендруня, Р.Болюха, В.Вихруща, П.Шкраб'юка та ін.

Окремий параграф присвячено аналізу канонічності елементів українських рубаїв. Це і спосіб римування, і спроби афористичності, і частота оригінальних або не зовсім оригінальних рим. Вдумливий читач також знайде приклади переосмислення поетично-світоглядної спадщини О.Хайяма українськими поетами.

Грунтовно досліджуючи побутування рубаїв в українській поезії, у контексті українського віршознавства, авторка наголошує, що рубаї в нашій поезії еволюціонували двома шляхами: *канонізації*, тобто максимального наближення до канону східних рубаїв, і *деканонізації* — шляхом експериментування, що певним чином призвело до розхитування східного канону. Але факт залишається фактом: рубаї органічно й повнокровно ввійшли в українську літературу другої половини ХХ — початку ХХІ ст.

Богдан Залізняк

СЛОВО ПРО СТАРОВИННУ ДРАМАТУРГІЮ

Сулима Микола. Українська драматургія XVII-XVIII ст. — К.: Фоліант, 2005. — 367 с.

Реконструкція літературного жанру кількікової давності — річ многотрудна: йдеться ж бо про дослідницьке проникнення у сферу певного типу світовідчуття, у закони та правила тогочасного літературного моделювання, про особливості функціонування жанру в конкретних історичних умовах тощо. Монографія М.Сулими дає підставу стверджувати, що дослідник не лише зумів таку реконструкцію осилити, а й зробив це багато в чому по-новаторському, по-науковому проникливо, спираючись на попередні дослідження і студії з давньої української драматургії (П.Житецький, М.Петров, В.Резанов, І.Франко, В. Перетц, О.Білецький та ін.).

У монографії представлено різноманітні рівні літературознавчого аналізу — від систематизації літературного матеріалу до з'ясування формально-змістових компонентів драматичного тексту.

З історико-філологічного погляду найпитомішу вагу мають перший і другий розділи (“Репертуар українського шкільного театру XVII—XVIII ст.”, “Особливості української драматургії XVII—XVIII ст.”), у яких українська драма означеного періоду розглядається в різних ракурсах: і з боку сюжетних схем, і жанрової специфіки, і текстової структури, й інтерпретації традиційних образів, і реалізації теоретичних на-